

פְּרִשֵׁת וַיְקַהֵל (דף סז/ ע"א - דף צד ע"א)

וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. רבי חייא פתח, (שמואל-א טו) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הַקִּינִי לְכוּ סְרוּ רִדּוֹ וְגו'. בא ורָאָה מֵה כְּתוּב בְּעַמְלֶק, פְּקַדְתִּי אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה עַמְלֶק לְיִשְׂרָאֵל וְגו'. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּכָל הַקְּרֻבוֹת שֶׁעָשׂוּ שָׂאָר הַעַמִּים לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל, מֵה הַטַּעַם לֹא הָיָה קָשָׁה לְפָנָיו כְּמוֹ הַקְּרֻב שֶׁעָשָׂה עַמְלֶק אִתָּם? אֵלֶּא וְדַאי הַקְּרֻב שֶׁל עַמְלֶק הָיָה בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁהָרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן הַתְּחִיזָה הַנְּחָשׁ הָרַע לְמַעְלָה, וְהַתְּחִיזָה לְמַטָּה.

מֵה הַנְּחָשׁ הָרַע אֹרֵב עַל פְּרִשֵׁת דְּרָכִים, אִף כָּאֵן גַּם עַמְלֶק נְחָשׁ רָע הָיָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאַרְבַּ לְהֵם עַל פְּרִשֵׁת דְּרָכִים, שְׁכַתוּב (שמואל-א טו) אֲשֶׁר שָׁם לוֹ בְּדַרְךְ בְּעֵלְתוֹ מִמְצָרִים. אֹרֵב הָיָה לוֹ לְמַעְלָה לְטַמֵּא אֶת הַמְּקַדָּשׁ, וְאֹרֵב הָיָה לְמַטָּה לְטַמֵּא אֶת יִשְׂרָאֵל. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁכַתוּב (דברים כה) אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדַרְךְ. כְּתוּב כָּאֵן אֲשֶׁר קָרָךְ, וְכַתוּב שָׁם (שם כג) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא טָהוֹר מִקְרָה לְיָלֵה.

וַעֲלֵ זֶה כְּתוּב בְּבַלְעָם, (במדבר כג) וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בַּלְעָם. וַיִּקַּר - לְשׁוֹן טַמְאָה נִקְטָה. וְאֵם תֹּאמַר, הָרִי כְּתוּב אֱלֹהִים, אֵלֶּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַזְמִין לוֹ אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁל טַמְאָה לְהַטְמֵא בוֹ בְּאוֹתָהּ דְרָגָה שֶׁהוּא נִדְבֵק לְהַטְמֵא בָּהּ. מֵה עָשָׂה בַלְעָם? הוּא חָשַׁב בְּאוֹתָם קְרֻבָנוֹת לְעֵלוֹת לְמַעְלָה. מִיָּד הַזְמִין לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ מְקוֹם. אָמַר לוֹ, הִנֵּה טַמְאָה אֵלֶיךָ כְּמוֹ שְׂרָאוּי לָךְ. וְעַל זֶה וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בַּלְעָם.

כְּמוֹ כֵּן אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדַרְךְ וְגו', הַזְמִין לָךְ אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ הָרַע לְמַעְלָה לְטַמֵּא אוֹתָךְ בְּכָל הַצְּדָדִים. וְאַלְמֵלֵא שֶׁהַתְּחִיזָה מֹשֶׁה לְמַעְלָה וַיְהוֹשֶׁעַ לְמַטָּה, לֹא יִכְלוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל. וּמִשׁוּם כֵּךְ שָׁמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. מֵה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁחָשַׁב לְעַקֵּר אוֹת הַבְּרִית מִמְּקוֹמָהּ, וּמִשׁוּם כֵּךְ פְּקַדְתִּי, בְּפִקְדֵיהָ, שֶׁהָרִי שָׁם נִרְמַז סוּד הָאוֹת הַבְּרִית הַקְדוּשָׁה.

בֵּא וְרָאָה מֵה כְּתוּב, וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הַקִּינִי. מִי זֶה הַקִּינִי? זֶה יִתְרוֹ. וְכִי מִי נָתַן כָּאֵן אֶת בְּנֵי יִתְרוֹ לְהִיּוֹת דִּיּוּרָם בְּעַמְלֶק, וְהָרִי הָיוּ שְׂרוּיִים בִּירִיחוֹ? אֵלֶּא הָרִי כְּתוּב (שופטים א) וּבְנֵי קִינִי חָתָן מֹשֶׁה עָלוּ

מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה וגו'. וכשעלו משם, שרויים היו בתחומו של עמלק עד לאותו זמן שבא שאול המלך, שכתוב ויסר קיני מתוך עמלק.

משום שהרי בזמן שנמצאים רשעים, (נענשו) אותם חסידים וצדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בחטאיהם, והרי פרשוה. כמו זה, אלמלא אותה ערבוביה שהתחברו בהם בישראל, לא נענשו ישראל על מעשה העגל.

ובא ראה מה כתוב בראשונה, (שמות כה) מאת כל איש אשר ידבנו לבו, להכליל את כלם, משום שרצה הקדוש ברוך הוא לעשות את מעשה המשכן מכל הצדדים, במח וקלפה. ומשום שהיו אותם ערב רב עמם, נאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו, להכלילם בין ישראל, שהם מח, וכלם הצטוו.

אחר כך סטה כל מין למינו, ובאו אותם ערב רב ועשו את העגל, וסטו אחריהם אותם שמתו וגרמו לישראל מות והרג. אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן והלאה מעשה המשכן לא יהיה אלא רק מצדם של ישראל לבדם. מיד – ויקהל משה את כל עדת ישראל וגו'. וכתוב אחריו, קחו מאתכם תרומה לה'. מאתכם ודאי, ולא בראשונה שכתוב מאת כל איש אשר ידבנו לבו. ויקהל משה וגו', מאיזה מקום הקהיל אותם? אלא משום שהיו אותם ערב רב ביניהם, הצטרף משה לכנסם וליחדם מביניהם.

ויקהל משה. רבי אבא פתח, (דברים לא) הקהל את העם האנשים והנשים והטף. מה להלן כלל של כל ישראל, אף כאן כלל של כל ישראל. ומי הם? ששים רבוא.

רבי אלעזר פתח את הפסוק בישראל, כשירד משה מהר סיני, שכתוב (שמות לב) וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה. וישמע יהושע, וכי יהושע שמע ומשה לא שמע?! אלא ודאי, עד עכשו יהושע לא היה יודע, ומשה היה יודע. אם כן, מה זה ברעה? אלא ברעה כתוב בה, שאותו קול היה בצד האחר. ויהושע, שהיה פני הלבנה, התבונן באותו קול שהיה של צד הרעה, מיד – ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִשְׁכְּרוּ שְׁנֵי לִוְחֹת הָאֶבֶן שֶׁהָיוּ בְּרֵאשׁוֹנָהּ. וְהָרִי בְּאֶרְנוֹ, שֶׁהֵם כְּבָדוֹ עַל יְדוֹ, וְנִפְלוּ וְנִשְׁכְּרוּ. מָה הֵטַעַם? מִשּׁוֹם שֶׁפָּרְחוּ הָאוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ לִוְחֹת הָאֶבֶנִים.

בֵּא וּרְאֵה, בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹת בְּשָׁנָה מִתְעוֹרֵר קוֹל בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁהִתְעוֹרְרוֹת הַצַּד הָאֲחֵר מִתְעוֹרֵר בּוֹ, וְאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוֹת הַצַּד הָאֲחֵר נִכְנָסֶת בֵּין קוֹל לְקוֹל, וְנִחְשָׁף הָאוֹר בְּקוֹל שְׁלִמְטָה. מִשּׁוֹם שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הָאוֹר שֶׁל הַקּוֹל שְׁלִמְעֵלָה לְקוֹל שְׁלִמְטָה, אִזּוֹ מִקְדִּימָה אוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוֹת, וְנִכְנָס בֵּין זֶה לְזֶה הַנְּחַשׁ שֶׁמִּפְתָּה אֶת הָאִשָּׁה וְנוֹטֵל אוֹר, וְאוֹתוֹ קוֹל הוּא קוֹל מִלְחָמָה, קוֹל רָעָה, וְזֶהוּ בְּרַעָה.

וַיַּעַל זֶה שָׁמַע יְהוֹשֻׁעַ וְלֹא מֹשֶׁה, מִשּׁוֹם שֶׁנִּטְלָה אוֹתָהּ רָעָה אֶת אוֹר הַלְּבָנָה שֶׁאֲחִזּוּ בָּהּ יְהוֹשֻׁעַ, וּמֹשֶׁה שֶׁהָיָה אֲחִזּוֹ בְּשִׁמְשׁ לֹא שָׁמַע, וְכָל הָאוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל כָּלֵם נִחְשָׁף מִשּׁוֹם אוֹתָהּ רָעָה שֶׁנִּדְבָּקָה בָּהֶם. כִּיּוֹן שֶׁמִּחַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל חֲטָאֵיהֶם, אִזּוֹ וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וְגוֹ', שֶׁהָרִי אוֹתוֹ עָרַב רַב הָעֵבֶר מֵהֶם.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ יוֹשְׁבִים לִילָה אַחַד וּמִתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה טְרַם שֶׁנִּחְלַק הַלֵּילָה. בֵּין כֶּף קָרָא הַגִּבּוֹר. בְּרָכּוֹ בְּרָכָה. (אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּעַת הוּא הַזְּמַן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגוֹן עַדָּן לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, לְמָה מִשְׁתַּעֲשַׁע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא) בְּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר וַאֲמַר, בֵּא וּרְאֵה, עַד כָּאֵן זְעוּעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים וְהִכָּה בָּהֶם, וּבְכָה עַל חֲרַבְּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהוֹרִיד שְׁתֵּי דְמָעוֹת לְתוֹךְ הַיָּם הַגְּדוֹל וְנִזְכָּר בְּכַנּוּי מִתּוֹךְ בְּכִיָּה.

מִשּׁוֹם שֶׁהַלֵּילָה נִחְלַק לְשִׁלְשָׁה צְדָדִים בְּשִׁתִּים עֲשָׂרָה שְׁעוֹת שֶׁהָיוּ רְשׁוּמִים בּוֹ, וְאִם נוֹסְפוֹת שְׁעוֹת הַלֵּילָה, אוֹתָן שְׁעוֹת שְׁנוֹסְפוֹ הֵן שֶׁל הַיּוֹם, וְלֹא נִחְשָׁבוֹת מֵהַלֵּילָה, פָּרַט לְשִׁתִּים עֲשָׂרָה שֶׁהֵן שְׁלוֹ. וְאוֹתָן שְׁתִּים עֲשָׂרָה נִחְלָקוֹת לְשִׁלְשָׁה צְדָדִים, וְשִׁלְשָׁה מִחֲנוֹת שֶׁל מְלֹאכִים קְדוּשִׁים נִחְלָקוּ (הַתְּמַנָּה) בְּאוֹתָם שִׁלְשָׁה צְדָדִים

מִחֲנֵה רֵאשׁוֹן מִמֶּנָּה בְּאַרְבַּע שְׁעוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל רֵאשִׁית הַלֵּילָה לְשִׁבַח אֶת אֲדוֹנָם. וּמָה הֵם אוֹמְרִים? (תְּהִלִּים כ"ד) לֵה' הָאֶרֶץ וּמִלְאָהּ וְגוֹ', כִּי הוּא עַל יָמִים יְסֻדָּה וְגוֹ', מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ', נָקִי כַפַּיִם וְכִרְ לִבִּי וְגוֹ'. מָה הֵטַעַם שֶׁל זֶה? מִשּׁוֹם שֶׁכָּאֲשֶׁר הַלֵּילָה פּוֹרֵשׁ

כַּנְפֵי עַל הָעוֹלָם, אֲזַי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת וְיוֹצֵאת
נִשְׁמָתָם לְעֵלוֹת לְמַעְלָה, וְאוֹתָם מְלַאֲכִים עוֹמְדִים וְאוֹמְרִים, מִי יַעֲלֶה
בְּהַר ה'. הַר ה' - זֶה הַר הַבַּיִת. מְקוֹם קִדְשׁוֹ - זֶה עֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ
שֶׁלְמַעְלָה, כִּי גַם לְמַטָּה.

מִשׁוֹם שֶׁבְּכָל רִקִיעַ וְרִקִיעַ כַּמָּה מְמַנִּים וְכַמָּה שָׁרִים עוֹמְדִים שָׁם,
וְכַשֶּׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצֵאוֹת, רוֹצוֹת לְעֵלוֹת לְמַעְלָה, וְאִם אֵינֶן זוֹכוֹת
דוֹחִים אוֹתָן הַחוּצָה, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת בְּעוֹלָם, וְלוֹקְחִים אוֹתָן
כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל רוּחוֹת וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְלִפְעָמִים
דְּבָרֵי אֱמֶת מִמָּה שֶׁעֲתִיד לְבֹא בְּזִמְנֵי הַקָּרוֹב, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹה.

וְאוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים הוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת לְמַעְלָה, וּפּוֹתְחִים לָהֶם
פְּתָחִים, וּמַעֲלִים אוֹתָן לְתוֹךְ אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא הַר ה', כְּמוֹ
הַסּוּד שֶׁל הַר הַבַּיִת לְמַטָּה, וּמִשָּׁם נִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא
מְקוֹם קִדְשׁוֹ, שֶׁשָּׁם נִרְאוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת לִפְנֵי אֲדוֹנָם. כְּמוֹ כֵּן אוֹתוֹ
מְקוֹם שֶׁנִּרְאוֹ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֲזֵרַת
יִשְׂרָאֵל. בְּשַׁעַר שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹמְדוֹת שָׁם, אֲזִי שֶׁמַּחַת רְבוּנָם הִיא,
לְתַקֵּן בָּהֶם הַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קִדְשׁ הַקְּדוֹשִׁים, וְשָׁם רוֹשְׁמִים אֶת כָּל
מַעֲשֵׂיהֶם וְזִכְיוֹתֵיהֶם.

מִחֲנֵה שְׁנֵי מְמַנֵּה בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת אַחֲרוֹת, וְאִינָם אוֹמְרִים שִׁירָה,
פָּרַט לְשַׁעֲתִים, עַד שֶׁנִּחְלַק הַלַּיְלָה וְנִכְנָס הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְגַן עֵדֶן.

וְאַיֶּה הֵם אֲבֵלֵי צִיּוֹן וְאוֹתָם שְׂבוּכִים עַל חֲרַבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
וּבִתְחִלַּת אַרְבַּע הַשָּׁעוֹת הָאֲמֻצָּעִיוֹת פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים)
עַל נִהְרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ וְגו', וְאַלֶּה הֵם שְׂבוּכִים עַל
נִהְרוֹת בְּכָל עַם יִשְׂרָאֵל, מִמִּשְׁמַע שֶׁכְּתוּב גַם בְּכִינוּ. וּמִנֵּי לָנוּ שְׂבוּכִים
שָׁם? שֶׁכְּתוּב הֵן אֲרָאֵלִם צָעֲקוּ חֲצָה. מַה זֶה חֲצָה? זוֹ בְּכָל, מִשׁוֹם
שֶׁכֵּלֵם לוֹו אֶת הַשְּׂכִינָה עַד בְּכָל, וְשָׁם הֵם בָּכוּ עִם יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה
פּוֹתְחִים בְּזֶה, וּמְסִימִים: זָכַר ה' לְבִנְיָ אָדוֹם וְגו'.

וְאִז מִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲלוֹתָיו וּמִכְּהַ בְּרִקִיעִים, כְּמוֹ
שֶׁאֲמַרְנוּ, וּמְזַדְעָזְעִים שָׁנִים עָשָׂר אֲלֵפֵי עוֹלָמוֹת וְגוֹעִים וּבּוֹכִים,
שֶׁכְּתוּב (ירמיה כה) ה' מְמָרוֹם יִשְׂאָג וּמִמְעוֹן קִדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שֶׁאֵג יִשְׂאָג
עַל נִוְהוֹ. וְנִזְכָּר בְּיִשְׂרָאֵל, וּמוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, וְאִז
מִתְעוֹרֵר שֶׁלֵּהֲבִת אַחַת שֶׁבְּצַד צָפוֹן, וּמִכְּהַ רוּחַ אַחַד שֶׁבְּצַד צָפוֹן

באותה השלהבת, והולך ומשוטט בעולם. ובאותה שעה נחלק הלילה, והשלהבת הולכת ומכה בכנפי התרנגול וקורא, אז הקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן.

וְלִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אין מנוחה עד שנכנס לגן עדן להשתעשע עם נשמות הצדיקים. והסימן – כי נמכרנו אני ועמי וגו'. (אסתר ט) ויאמר המלך מי הוא זה וגו', והמלך קם בחמתו ממשטה היין אל גנת הביתן וגו'.

בְּשָׁעָה שנכנס הקדוש ברוך הוא לגן עדן, אז כל אותם עצי הגן וכל אותן נשמות הצדיקים פותחים ואומרים, (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם וגו'. מי זה מלך הכבוד וגו'. שאו שערים ראשיכם גו'. ובשעה שנשמות הצדיקים שבארץ חוזרות לגופן, אז מחזיקים בהם כל אותם מלאכים, ואומרים (שם קלד) הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'. ולמדנו שזה המחנה השלישי שאומר את זה בארבע השעות האחרונות.

וְאוֹמְרִים שירה עד שעולה אור הבקר, ואז משבחים את אדונם כל אותם כוכבים ומזלות, וכל אותם המלאכים העליונים ששלטונם ביום, כלם משבחים את אדונם ואומרים שירה. זהו שכתוב (איוב לח) בָּרֵן יַחַד כְּכַבֵּי בִקְר וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

בְּשָׁעָה שיוצאת השמש ביום, ישראל נוטלים שירה למטה, והשמש למעלה, שכתוב ייראוך עם שמש. בשעה שנוסע השמש בגלגליו, פותח בקול נעימה ואומר שירה. ואיזו שירה אומרים? (תהלים קד) הודו לה' קראו בשמו וגו'. (שם) שירו לו זמרו לו וגו'. וישראל משבחים את הקדוש ברוך הוא ביום עם השמש. זהו שכתוב (שם עב) ייראוך עם שמש. ואף על גב שהרי בארנו את הפסוק הזה, אמר רבי אלעזר, אלמלא שבני העולם הם אטומי לב וסתומי עינים, לא יכולים לעמד מקול הנעימה של גלגל השמש כשנוסע (ויצא) ומשבח לפני הקדוש ברוך הוא.

בִּינְתִים שהתעסקו בתורה, האיר היום. קמו והלכו לפני רבי שמעון. כיון שראה אותם, אמר רבי שמעון, אלעזר בני, אתה והחברים, הסתירו עצמכם שלשת הימים הללו שלא תצאו החוצה, כי מלאך המות נמצא בעיר, ויש לו רשות להשחית, וכיון שנתנה לו רשות להשחית, יכול להשחית את כל מי שנראה לפניו.

ויעוד, שאדם שנראה לפניו, הוא עולה ומסטיין עליו ומזכיר חטאיו, ומבקש דין מלפני הקדוש ברוך הוא, ולא זו משם עד שנדון אותו האדם ונתנת לו רשות והורג אותו.

אמר רבי שמעון, האלהים, רב העולם לא מתים טרם מגיע זמנם, רק כשלא ידעו לשמר עצמם, שהרי בשעה שמוציאים את המת מביתו לבית הקברות, מלאך המות נמצא בין הנשים. ולמה בין הנשים? שכן היא דרכו מיום שפתה את חוה, ובגללה גרם מות לכל העולם, ועל זה (פאשר) הורג אדם, והאנשים נמצאים עם המת, ונכנס בין הנשים בדרך.

ויש לו רשות להרג בני אדם, ומסתכל בפניהם בדרך שנראים לפניו, משעה שמוציאים אותו מביתו לבית הקברות עד שחוזרים לביתם, ובגללם גורם מות לכמה גברים בעולם טרם שמגיע זמנם. ועל זה כתוב, (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. משום שעולה ומסטיין ומזכיר חטאי האדם לפני הקדוש ברוך הוא, ונדון על אותם חטאים ומסתלק טרם הגיע זמנו.

וימה תקנתו? בשעה שנוטלים את המת לבית הקברות, יחזיר אדם פניו ויעזב את הנשים אחר כתפיו. ואם הן מקדימות, ילך לאחור, כדי שלא יתראה עמהן פנים בפנים. ואחר שחוזרים מבית הקברות, לא יחזר באותה דרך שעומדות הנשים ולא יסתכל בהן כלל, אלא יסטה לדרך אחרת. ומשום שבני אדם לא יודעים ולא מתבוננים בזה, רב העולם נדונים בדין ומסתלקים טרם הגיע זמנם. **אמר** רבי אלעזר, אם כך, טוב לו לאדם שלא ילוג את המת. אמר לו, לא, שהרי אדם שנשמר כמו זה, ראוי לאריכות ימים, וכל שכן לעולם הבא.

בא וראה, לא לחנם תקנו הראשונים שופר למשך מת מהבית לבית הקברות. ואם תאמר שעל המת וכבודו לבד זה – לא! אלא כדי להגן על החיים שלא ישלט עליהם מלאך המות להסטיין למעלה וישמרו ממנו.

פתח ואמר, (במדבר י) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם וגו'. ודיקנו על הצר, זה מלאך המות, הצורר אתכם תמיד והורג בני אדם, (ומציק לחיים) ורוצה להרג אחרים. מהי תקנתו? והרעתם. אם בראש השנה, שהוא יום הדין למעלה, מלאך המות

הזה יורד למטה כדי להשגיח על מעשי בני האדם ולעלות למעלה להסטין עליהם. וישראל שיודעים שהרי מלאך המות יורד מטה ועולה למעלה כדי להיות קטגור עליהם, מקדמים בשופר ליבב עליו שלא יוכל להם, ולהגן עליהם.

וכף שכן בשעה שעושה דין והורג בני אדם ונמצא למטה, וכל שכן בשעה שהולכים לבית הקברות וחוזרים מבית הקברות, שהרי בשעה שנשים נוטלות רגליהן עם המת, הוא יורד ונמצא לפנייהם, שכתוב (משלי ה) רגליה ירדות מות. יורדות לאן? לאותו מקום שנקרא מות. ועל זה חזוה גרמה מות לכל העולם, הרחמן יצילנו.

בא וראה, כתוב (שם ל) כן דרך אשה מנאפת וגו'. והרי בארנו. אבל כן דרך אשה מנאפת - זה מלאך המות, וכך הוא, וכך נקרא אכלה ומחתה פיה - שורפת את העולם בשלהבותיה והורגת בני אדם טרם שהגיע זמנם. ואמרה לא פעלתי אול, שהרי דין צריך עליהם, ונמצאו בחטאים, ובדין אמת הם מתו.

בשעה שעשו ישראל את העגל ומתו כל אותם המונים, היה מלאך המות נמצא בין הנשים בתוך מחנה ישראל. כיון שהסתפל משה שהרי מלאך המות נמצא בין הנשים ומחנה ישראל ביניהם, מיד פנס את כל הגברים לבדם. זהו שכתוב ויקהל משה את כל עדת בני ישראל. אלו הגברים, שכנס אותם והפרידם לבדם.

ומלאך המות לא היה נפרד מתוך הנשים עד שהוקם המשכן, שכתוב ויקם משה את המשכן. ואפלו בשעה שהנשים היו נותנות נדבה למשכן, לא היה סר מביניהם, עד שראה משה ונתן לגברים עצה שלא יבאו בחבור אחד עמהם ולא יתראו פנים בפנים, אלא אחר כתפיהם. וזהו שכתוב ויבאו האנשים על הנשים. (ויבאו האנשים על הנשים לא כתוב, אלא ויבאו על) ויביאו לא כתוב, אלא ויבאו. לא היו הולכים בדרך אחת, אלא אחר כתפיהן, משום שמלאך המות לא נפרד מביניהן עד שהמשכן הוקם.

בא וראה, אינו נמצא בין הנשים פחות משבע נשים, ולא פחות מעשר. ובדרך בגלוי בשבע הוא נמצא, ומבקש דין. בעשר הוא מסטין להרג. ומשום שנמצא ביניהן בדרך בגלוי, כתוב ויבאו האנשים על הנשים. ונשמרו כל אותו יום החברים ועסקו בתורה.

פִּתַח רבי שמעון ואמר, (בראשית ז) ויאמר ה' אל נח בא אתה וכל ביתך אל התבה. הרי בארנו הפסוק, אבל בא וראה, וכי לא יכל הקדוש ברוך הוא לשמר את נח במקום אחד בעולם, שיהיה המבול בכל העולם ולא יהיה באותו מקום, כמו שכתוב בגדעון (שופטים ו) ויהי חרב אל הגזה לבדה, או לשמר אותו בארץ ישראל שכתוב בה (יחזקאל כב) לא גשמה ביום זעם, שלא ירדו עליה מי המבול?

אָפָא, כיון שהמשחית ירד לעולם, מי שאינו סוגר את עצמו ונמצא לפניו בגלוי – מתחייב בנפשו, שהוא הרג את עצמו. מנין לנו? מלוט, שכתוב (בראשית יט) המלט על נפשך אל תביט אחריך. מה הטעם אל תביט אחריך? משום שהמשחית הולך אחר כתפו, ואם מחזיר ראשו ומתבונן בו פנים בפנים, יכול להזיק לו.

וַיַּעַל זה כתוב, (שם) ויסגר ה' בעדו, שלא יתראה לפני המשחית ולא ישלט עליו מלאך המות. ועד שהיו טמונים, מתו שלשה עשר אנשים בעיר. אומר רבי שמעון, ברוך הרחמן שלא הסתכל בדיוקניכם מלאך המות.

וַיִּקְהַל משה וגו'. החזיר להם כמקדם מעשה המשכן. אומר רבי חייא, הכל כמו שנתבאר. ומעשה המשכן לא נעשה פי אם מישראל לבדם, ולא מאותם ערב רב, משום שאותם ערב רב משכו את מלאך המות לרדת לעולם. כיון שהסתכל בו משה, זרק החוצה את אותם ערב רב, וכנס את ישראל לבדם. זהו שכתוב ויקהל משה וגו'.

רבי שמעון פתח, (משלי ה) מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע. פסוק זה הרי בארנו, וכמה עמודים יש בו. והכל נאמר על הקדוש ברוך הוא, שהוא הכל. ונאמר, מה שמו ומה שם בנו כי תדע – זה הקדוש ברוך הוא. מה שמו? יהו"ה. ומה שם בנו? ישראל, שכתוב (שמות ד) בני בכרי ישראל, והרי בארנו. מי עלה שמים, הרי פרשוהו, זה משה, שכתוב (שם כד) ואל משה אמר עלה את ה'.

דבר אחר מי עלה שמים – זה אליהו, שכתוב בו (מלכים ב) ויעל אליהו בסערה השמים. וכי איך יכל אליהו לעלות לשמים,

והרי כל השמים לא יכולים לסבל אפלו גרעין של חרדל מגוף העולם הזה, ואתה אומר ויעל אליהו בסערה השמים?

אָלֵא כמו שִנְאָמַר (שמות יט) וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי. וְכָתוּב (שם כב) וַיָּבֹא מִשֶּׁה בַתּוֹךְ הָעֲנַן וַיַּעַל אֶל הָהָר. וכי הקדוש ברוך הוא שהיה בהר סיני, וכתוב ומראה כבוד ה' כאש אכלת בראש ההר, איך יכל משה לעלות אליו? אלא כתוב במשה, ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. שנכנס לתוך הענן כמי שמתלבש בלבוש, כך גם התלבש בענן ונכנס לתוכו, ובענן נקרב לאש ויכל לקרב. אף כך אליהו, שכתוב ויעל אליהו בסערה השמים, שנכנס באותה סערה והתלבש באותה סערה ועלה למעלה.

וְסוּד מִצָּאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן, שָׁאֵמַר בְּאוֹתָן תּוֹלְדוֹת הָעוֹלָם, שֶׁתְּהִיָּה רוּחַ אַחַת שֶׁתֵּרֵד לְעוֹלָם לְאַרְץ וְתִתְלַבֵּשׁ בְּגוֹף וְשָׁמוֹ אֲלֵיהּ, וּבְאוֹתוֹ גּוֹף יִסְתַּלֵּק, וַיִּשְׁלַל מְגוּפוֹ, וַיִּשָּׂאֵר בְּסַעְרָה, וְגוֹף שֶׁל אֹר אַחַר יִזְדַּמֵּן לוֹ לְהִיּוֹת בַּתּוֹךְ הַמְּלָאכִים. וְכִשְׂרִיד, יִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ גּוֹף שִׁישָׂאֵר בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּבְאוֹתוֹ גּוֹף יִתְרָאָה לְמַטָּה, וּבְגוֹף אַחַר יִתְרָאָה לְמַעְלָה. וְזֶהוּ סוּד שֶׁל מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. לֹא הִיָּה אָדָם שֶׁעָלָה לְשָׁמַיִם רוּחוֹ וַיֵּרֶד אַחַר כֵּן לְמַטָּה, פָּרַט לְאַלְיָהּ, שֶׁהוּא עָלָה לְמַעְלָה וַיֵּרֶד לְמַטָּה.

דְּבַר אַחַר מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה אֲלֵיהּ. וַיֵּרֶד – זֶה יוֹנָה, שֶׁהוֹרִיד אוֹתוֹ הַדָּג לְתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת לְעַמְקֵי הַיָּם. יוֹנָה בָּא מִכַּחוֹ שֶׁל אֲלֵיהּ. אֲלֵיהּ עָלָה, וַיִּוְנֶה יָרֵד. זֶה שָׁאֵל נִפְשׁוֹ לְמוֹת, וְזֶה שָׁאֵל נִפְשׁוֹ לְמוֹת. וּמִשׁוּם כֵּן נִקְרָא בֶּן אֲמֵתִי, וְכָתוּב (מלכים-א יז) וַדְּבַר ה' בְּפִיךָ אֱמֵת.

מִי צָרַר מַיִם – זֶה אֲלֵיהּ, שֶׁצָּרַר אֶת צְרוּר הַמַּיִם בְּעוֹלָם, וְלֹא יָרְדוּ טַל וּמָטָר מִשָּׁמַיִם. בְּשִׁמְלָה – זֶה אֲלֵיהּ, שֶׁהִיָּה (מִכָּה בְּאַדְרָתוֹ) מִבִּיא אֲדָרְתוֹ לְעִשׂוֹת נְסִים. מִי אָסַף רוּחַ בְּחַפְנָיו – זֶה אֲלֵיהּ, שֶׁחִזֵּר רוּחוֹ שֶׁל אָדָם לְתוֹךְ מַעְיָו. (אָסַף כְּמוֹ שִׁנְאָמַר (מלכים-ב ה) וְאָסַף הַמְּצָרָע).

מִי הָקִים כָּל אִפְסֵי אֶרֶץ – זֶה אֲלֵיהּ, שֶׁלֹּא אַחַר שֶׁצָּרַר מַיִם וְנִשְׁבַּע עַל (הַמָּטָר) הַשָּׁמַיִם, אַחַר כֵּן חָזַר בְּתַפְלָתוֹ וְהָקִים כָּל הָעוֹלָם וְהוֹרִיד מָטָר וְנָתַן מְזוֹן לְכָל. מֵה שָׁמוֹ – זֶה אֲלֵיהּ. וּמֵה שָׁם בָּנוּ – זֶה אֲלֵיהּ. מֵה שָׁמוֹ – כִּשְׁעָלָה לְמַעְלָה, אֲלֵיהּ. וּמֵה שָׁם בָּנוּ – כִּשְׂרִיד לְמַטָּה וְנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְעִשׂוֹת נְסִים, אֲלֵיהּ שָׁמוֹ.

דָּבָר אַחַר מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְסוּד
הַדָּבָר – מ"י, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ. וְכַאֲן הוּא סוּד הַמְרַכְּבָה הָעֲלִיּוֹנָה,
אַרְבַּעַה צְדָדֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם יְסוּדוֹת רְאוּשׁוֹנִים שֶׁל הַכֹּל, וְכֻלָּם תְּלוּיִים
בְּאוֹתוֹ מְקוּם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא מ"י, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר.

בא וְרָאָה, כְּשֶׁעֲמָדָה שְׁעַת רְצוֹן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיַחַד
הַמְרַכְּבָה הָעֲלִיּוֹנָה (בְּמְרַכְּבָה הַתַּחְתּוֹנָה) לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד, אֲזִי יֵצֵא קוֹל
מְאוֹתוֹ מְקוּם עֲלִיּוֹן קָדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְכִנְסָ אֶת כָּל אוֹתָם קְדוּשִׁים
שֶׁלְמִטָּה, וְכָל אוֹתָם גְּדוּלִים קְדוּשִׁים וּמַחְנוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, לְהִיּוֹת כָּלָם
מְזַמְנִים כְּאַחַד. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב וַיִּקְהַל מִשָּׁה, זֶה סוּד שֶׁל שָׁמַיִם. אֶת כָּל
עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – אֵלֶּה הֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מַחְנוֹת עֲלִיּוֹנִים קְדוּשִׁים.

ויאמר אֵלֶּהֶם. וּמָה אָמַר? זֶה הַדָּבָר וְגו', קָחוּ מֵאַתְכֶם תְּרוּמָה.
הַתַּתְּקֵנוּ כְּלַכֶּם לְהַעֲלוֹת עֲלֵיכֶם וְלִטֹל עֲלֵיכֶם כְּבוֹד הַכֹּסֵא
הַקָּדוֹשׁ לְעֲלוֹת לְמַעְלָה.

הַפְּרִידוּ מִכֶּם אוֹתָם נִכְבְּדִים, אוֹתָם גְּדוּלִים עֲלִיּוֹנִים לְהַעֲלוֹת אֶת
אוֹתָהּ תְּרוּמָה, סוּד הַכֹּסֵא הַקָּדוֹשׁ, לְהַתְּחַבֵּר בְּאַבּוֹת (בְּבַעֲלָה),
שֶׁהָרִי הַגְּבִירָה אֵינָה רְאוּיָה לְבֵא לְבַעֲלָה אֶלָּא בְּאוֹתָן בְּתוֹלוֹת
עֲלִמּוֹתֶיהָ, שֶׁיֵּבֵאוּ עִמָּהּ וּמְנַהִיגוֹת אוֹתָהּ, עַד שֶׁמְגִיעָה לְבַעֲלָה, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מֵה) בְּתוֹלוֹת אַחֲרֶיהָ רַעוּתֶיהָ וְגו'. וְכֹל כֵּן לְמָה? כִּדִּי
לְבֵא לְהַתְּחַבֵּר עִם בַּעֲלָה.

כֹּל נְדִיב לְבוֹ – אֵלוֹ אוֹתָם אַרְבַּעַה מַחְנוֹת עֲלִיּוֹנִים שֶׁבְּכֻלָּם כְּלוּלִים
כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַמַּחְנוֹת, וְאֵלֶּה הֵם שְׁיּוּצָאִים בְּאַבּוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
שֶׁנִּקְרָאִים נְדִיבִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוֶה, שְׁכֵתוֹב (בְּמַדְבָּר כֹּא) כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם,
אֵלוֹ הָאַבּוֹת.

ויביאה, לֹא כְּתוּב יְבִיאוּהָ, אֶלָּא יְבִיאָהּ, לְיַחַד הַכֹּל כְּאַחַד. וְכֵן לֹא
כְּתוּב יְבִיא, אֶלָּא יְבִיאָהּ, לְהַעֲלוֹתָהּ לְבַעֲלָה בְּכְבוֹד כְּמוֹ
שֶׁצָּרִיף. אֶת תְּרוּמַת ה' – אֶת, לְרַבּוֹת כָּל אוֹתָם הַמַּחְנוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
הָאַחֲרִים, לְחַבֵּר הַכֹּל כְּאַחַד, וְהֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּכֻלָּל אֶחָד. זֶהֲב.
וְכֹסֶף. וּנְחֹשֶׁת. תְּכֵלֶת. וְאַרְגָּמָן. וְתוֹלַעַת שָׁנִי. וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. וְעֹרֹת
אֵילִם מְאֻדָּמִים. וְעֹרֹת תַּחְשִׁים. וְעִצֵּי שֵׁטִים. וְשֶׁמֶן לְמָאוֹר. וּבְשָׁמִים
לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. וְלִקְטוֹרֶת הַסַּמִּים. אֵלוֹ הֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מַחְנוֹת
עֲלִיּוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים כְּאַחַד בְּכֻלָּל שֶׁל אַרְבַּעַה שֶׁנִּקְרָאוּ חִיּוֹת
הַקָּדֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר.

וְכִי אֵלֶּה עוֹלָיִם לְכֹסֵּא הַקְּדוֹשׁ לְהַעֲלוֹתוֹ לְמַעְלָה לְהִתְחַבֵּר עִם בַּעֲלָהּ כְּדִי לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד, וְכִי שִׁמְצָא עִמָּה בְּכַבּוּד עֲלִיּוֹן. וְאִז יוֹשֵׁב הַמְּלָךְ הָעֲלִיּוֹן עַל הַכֹּסֵּא הַקְּדוֹשׁ, וּמִתְחַבֵּרֵת אִשָּׁה עִם בַּעֲלָהּ לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד, וְאִז הִיא שְׂמַחַת הַכֹּל.

בֵּא וְרָאָה, כִּאֵן מִתְחִיל לְמָנוֹת זָהָב בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֵּךְ כֶּסֶף, מִשּׁוּם שֶׁחֲשָׁבוֹן הִזָּה מְלֻמָּטָה. אָבֵל כְּשֶׁבֵּא לְמָנוֹת מִחֲשָׁבוֹן הַמְּרַכְּבָה הָעֲלִיּוֹנָה, מִתְחִיל לְמָנוֹת מִיָּמִין בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֵּךְ מִשְׂמָאל. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׂכָתוֹב (חגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. כֶּסֶף בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֵּךְ הַזָּהָב. וּבַמְּרַכְּבָה שְׂלֻמָּטָה מִתְחִילִים מִשְׂמָאל וְאַחַר כֵּךְ מִיָּמִין, שְׂכָתוֹב זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת. זָהָב בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֵּךְ כֶּסֶף.

וְכִי אוֹתָן מְרַכְּבוֹת נִקְרְאוֹת נְדִיב לֵב. כֹּל – לְכֹלֵל אֵת כָּל שְׂאֵר הַמְּרַכְּבוֹת. לֵב, מֵה זֶה לֵב? הֵינּוּ סוּד הַכְּתוֹב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה תָּמִיד. וְזֶהוּ הַלֵּב שֶׁל הַכֹּל, וְזֶהוּ הַכֹּסֵּא הַקְּדוֹשׁ, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ לֵב. כֹּל נְדִיב לֵב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, שְׂאֵרְבַּעַת הַמְּחַנּוֹת הִלְלוּ הַכֹּלֵל שֶׁל כָּלֵם נִקְרְאוּ בְּסוּד אֶחָד, נְדִיב לֵב. תְּרוּמַת ה' – זֶה הַכֹּסֵּא הַקְּדוֹשׁ. וּמִשּׁוּם שֶׁהֲרִימוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, נִקְרְאוֹת תְּרוּמַת ה'.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יַחְזַקְאֵל סוּד הַחִיּוֹת שֶׁהֵיוּ עוֹלוֹת, לֹא רָאָה מֵה זֶה שְׁעוֹלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה לְמְלָךְ הָעֲלִיּוֹן בְּסִתֵּר וּבְטִמְיוֹת בְּכַבּוּד עֲלִיּוֹן.

וְכִי חֲכָם לֵב בְּכֶם – אֵלֶּה הֵם שְׁשִׁים מְקוּרוֹת שֶׁמְשַׁקִּים אֵת הָעוֹלָם, וַיִּמָּהֵם הוּא מְשַׁקָּה. יְבֹאוּ, לָמָּה יְבֹאוּ? אֵלֶּה שֶׁיְבֹאוּ לְקַחַת מַעַם גְּנֹזֵי הַחַיִּים. יְבֹאוּ וְאַחַר כֵּךְ וַיַּעֲשׂוּ, מֵה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צִוָּה אוֹתָם לְהַנּוֹת אֵת הָעוֹלָם.

אֲשֶׁר חָנַן לוֹ אֱלֹקִים עֲשֶׂר, חֲטָאִיו בְּצַדִּיקָה יִפְרָק, וַיִּרְבֶּה בְּיָמָיו אֱלוֹ בְּצַדִּיקָה וְלִמּוּד זֶהָר וְתִקּוּנָיו וְתַהֲלָיו. (מזרה באצבע סימן ח' אות רמח)